

O'QUVCHILARDA SHAXSIY XAVFSIZLIK KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK USULLARI.

*Madumarov Rauf Rafikovich,
Harbiy Xavfsizlik va Mudofaa Universiteti o'qituvchisi*

Annotatsiya.

Ushbu maqolada o'quvchilarda shaxsiy xavfsizlik ko'nikmalarini shakllantirishning pedagogik usullari tahlil qilinadi. Shaxsiy xavfsizlikni ta'minlashda ta'lim jarayonining o'rni, o'qituvchilarning vazifalari hamda profilaktik tarbiya ishlarining ahamiyati yoritiladi. Shuningdek, o'quvchilarda xavfli vaziyatlarni oldindan sezish, to'g'ri qaror qabul qilish va o'zini himoya qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy pedagogik yondashuvlar ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tizimli va uzluksiz pedagogik ishlar o'quvchilarning shaxsiy xavfsizlik madaniyatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: shaxsiy xavfsizlik, pedagogik usullar, o'quvchi tarbiyasi, xavfsizlik madaniyati, profilaktika, ta'lim jarayoni, o'zini himoya qilish, pedagogik yondashuvlar, xavfli vaziyatlar, tarbiyaviy ishlar

Bugungi kunda jamiyat rivojlanishi va ijtimoiy muhitning murakkablashuvi o'quvchilarda shaxsiy xavfsizlik ko'nikmalarini shakllantirish zaruratini yanada dolzarb qilib qo'ymoqda. O'quvchilar nafaqat bilim olishlari, balki kundalik hayotda xavfli vaziyatlardan o'zini himoya qila olishlari ham muhim hisoblanadi. Shu sababli, ta'lim tizimida shaxsiy xavfsizlik madaniyatini shakllantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Shaxsiy xavfsizlik ko'nikmalarini rivojlantirish pedagogik jarayonning ajralmas qismi bo'lib, u o'qituvchilarning maqsadli tarbiyaviy faoliyati

orqali amalga oshiriladi. Bu jarayonda o'quvchilarga xavfsiz xulq-atvor qoidalarini o'rgatish, xavfli holatlarni aniqlash va ularga to'g'ri munosabat bildirish ko'nikmalari shakllantiriladi.

O'quvchilarda shaxsiy xavfsizlik ko'nikmalarini shakllantirish zamonaviy ta'lim tizimining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Bu jarayon o'quvchilarning kundalik hayotda uchrashi mumkin bo'lgan xavfli vaziyatlarni to'g'ri baholash va ularga mos ravishda harakat qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. Shaxsiy xavfsizlik nafaqat jismoniy himoya, balki psixologik va ijtimoiy barqarorlikni ham o'z ichiga oladi. Pedagogik jarayonda shaxsiy xavfsizlik ko'nikmalarini shakllantirishning asosiy usullaridan biri tushuntirish va suhbat metodidir. O'qituvchi o'quvchilarga xavfsizlik qoidalarini sodda va tushunarli tarzda yetkazadi, hayotiy misollar orqali ularni mustahkamlaydi. Bu usul o'quvchilarda ongli munosabatni shakllantirishga yordam beradi va xavfli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilishga o'rgatadi.

Amaliy mashg'ulotlar ham muhim pedagogik usullardan biri hisoblanadi. Rolli o'yinlar, vaziyatli topshiriqlar va treninglar orqali o'quvchilar real hayotga yaqin holatlarni tahlil qilish va ularda to'g'ri harakat qilishni o'rganadilar. Bunday yondashuv bilimni amaliy ko'nikmaga aylantirishga xizmat qiladi va xavfsizlik madaniyatini mustahkamlaydi. Vizual vositalardan foydalanish ham samarali usullardan biridir. Plakatlar, videoroliklar va interaktiv materiallar orqali xavfsizlik qoidalarini ko'rsatish o'quvchilarning eslab qolish qobiliyatini oshiradi. Vizual yondashuv ayniqsa kichik yoshdagi o'quvchilar uchun juda samarali hisoblanadi. Profilaktik tarbiya ishlari shaxsiy xavfsizlikni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Sinf soatlari, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar va maxsus treninglar orqali o'quvchilarga xavfli vaziyatlarning oldini olish yo'llari o'rgatiladi. Bu jarayon o'quvchilarda mas'uliyat hissini rivojlantiradi va ularni ehtiyotkorlikka o'rgatadi.

Ota-onalar bilan hamkorlik ham shaxsiy xavfsizlik ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Oila va maktab o'rtasidagi uzviy aloqa o'quvchilarning xavfsizlik qoidalariga rioya qilishini kuchaytiradi. Ota-onalar farzandlariga kundalik hayotda xavfsiz xulq-atvorni namuna sifatida ko'rsatishlari lozim. Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish ham ushbu jarayonni yanada samarali qiladi. Interaktiv platformalar va raqamli ta'lim resurslari orqali o'quvchilar xavfsizlik bo'yicha bilimlarini mustahkamlash imkoniga ega bo'ladilar. Bu esa ularning mustaqil fikrlash va qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Shaxsiy xavfsizlik ko'nikmalarini shakllantirish kompleks pedagogik yondashuvni talab etadi. Tushuntirish, amaliy mashg'ulotlar, vizual vositalar va hamkorlik asosida olib borilgan ishlar o'quvchilarda mustahkam xavfsizlik madaniyatini shakllantiradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, o'quvchilarda shaxsiy xavfsizlik ko'nikmalarini shakllantirish ta'lim-tarbiya jarayonining muhim va ajralmas qismi hisoblanadi. Bu jarayon o'quvchilarning nafaqat bilim darajasini oshirishga, balki ularning kundalik hayotda xavfli vaziyatlarni to'g'ri baholash va ularga mos ravishda harakat qilish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Pedagogik usullar — tushuntirish, suhbat, amaliy mashg'ulotlar, vizual vositalar va profilaktik tarbiya ishlari — o'quvchilarda xavfsizlik madaniyatini shakllantirishda samarali natija beradi. Ushbu usullar yordamida o'quvchilar o'zini himoya qilish, ehtiyotkorlik va mas'uliyat hissini o'zlashtiradilar. Maktab, oila va jamiyat o'rtasidagi hamkorlik shaxsiy xavfsizlik ko'nikmalarini mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish esa bu jarayonni yanada samarali va qiziqarli qiladi. Tizimli va uzluksiz pedagogik yondashuv o'quvchilarda mustahkam shaxsiy xavfsizlik madaniyatini shakllantirishga va ularning xavfsiz, ongli hamda mas'uliyatli shaxs bo'lib voyaga yetishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. UNESCO (2019). School Safety and Life Skills Education. Paris: UNESCO Publishing.
2. UNICEF (2020). Child Protection and Safety in Education. New York: UNICEF.
3. World Health Organization (2018). Adolescent Health and Safety Education. WHO Reports.
4. Dewey, J. (1938). Experience and Education. New York: Macmillan.
5. O‘zbekiston Respublikasi Ta’lim to‘g‘risidagi Qonuni (2020).
6. Pedagogika va psixologiya bo‘yicha zamonaviy ilmiy maqolalar to‘plami.